

Godišnji
narrativni
izvještaj

2014.

„EDUS“ („EDUKACIJA ZA SVE“) je neprofitna, nevladina organizacija koja razvija i unapređuje obrazovanje i podršku djeci sa i bez poteškoća u razvoju, partnerstvom sa vladinim, nevladinim i profitnim sektorom, kroz edukaciju, informiranje i podizanje svijesti javnosti.

Vizija EDUS-a je realizacija punog potencijala svakog djeteta, sa i bez poteškoća u razvoju.

Godišnji izvještaj za 2014.

SADRŽAJ:

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA u 2014.
2. GLAVNE AKTIVNOSTI I PROJEKTI
 - 2.1. CABAS® UČIONICE U J.U. "MJEDENICA"
 - 2.2. RANA INTERVENCIJA
 - 2.2.1. EDUS CENTAR ZA RANU INTERVENCIJU
 - 2.2.2. PARTNERSTVO S UNICEF-om I FEDERALNIM MINISTARSTVOM ZDRAVSTVA
 - 2.3. EDUKACIJA STRUČNJAKA
 - 2.4. EDUKACIJA RODITELJA
 - 2.4.1. REDOVNA EDUKACIJA KROZ EDUS PROGRAM
 - 2.4.2. OSNAŽIVANJE RODITELJA KROZ VOLONTERSKI RAD
 - 2.5. DOPUNSKA NASTAVA
 - 2.6. ZIMSKA I LJETNA ŠKOLA
 - 2.7. LOBIRANJE ZA ZGRADU EDUS RESURSNOG CENTRA
 - 2.8. SARADNJA S INTERESNIM GRUPAMA
 - 2.8.1. SARADNJA S RODITELJIMA
 - 2.8.2. SARADNJA S LOKALNIM, ENTITETSKIM I DRŽAVNIM USTANOVAMA
 - 2.8.3. SARADNJA S DRUGIM NVO-ima
 - 2.8.4. SARADNJA S PROFITNIM SEKTOROM
3. EDUSOVE MEĐUNARODNE I AKTIVNOSTI u BiH u OBLASTI NAUKE
 - 3.1. SPORAZUM O SARADNJI S UNIVERZITETOM U PARIŽU
 - 3.2. SPORAZUM O SARADNJI S BHAAAS-om
 - 3.2.1. DANI BHAAAS-a u BIHAĆU
 - 3.3. KONFERENCIJA EABA-e U ŠTOKHOLMU
 - 3.4. KONVENCIJA ABA-e U ČIKAGU
 - 3.5. KONFERENCIJE I PREDAVANJA ODRŽANI U OKVIRU PROJEKTA S UNICEF-om
 - 3.6. UČEŠĆE NA KONFERENCIJI EVROPSKOG CENTRA FONDACIJA (EFC)
 - 3.7. EVROPSKA KONFERENCIJA O SIGURNOSTI I PONAŠANJU U TRSTU
 - 3.8. PUBLIKACIJE
4. EDUKACIJA JAVNOSTI I PROMOCIJA EDUS-a
 - 4.1. PREDSTAVA „ZALJUBLJENI VUK“
 - 4.2. OBILJEŽAVANJE 2. APRILA-SVJETSKOG DANA AUTIZMA
 - 4.3. UČEŠĆE NA SMOTRI „NOĆ ISTRAŽIVAČA“
 - 4.4. IZLOŽBA U VIJEĆNICI POVODOM MEĐUNARODNOG DANA DJETETA
 - 4.5. EMISIJA NA VRHOVIMA PRSTIJU, AL JAZEERA
 - 4.6. SLIKOVNICA „ZALJUBLJENI VUK“
 - 4.7. UČEŠĆE NA DIPLOMATSKOM NOVOGODIŠNJEM BAZARU
 - 4.8. VAŽNE POSJETE EDUS-u
 - 4.9. PROMOTIVNI MATERIJALI I MEDIJSKA POKRIVENOST
 - 4.9.1. PROMOTIVNI MATERIJALI
 - 4.9.2. MEDIJSKA POKRIVENOST
5. RAZVOJ EDUS-ovih KAPACITETA
 - 5.1. ČLANSTVO I PROŠIRENJE ODBORA POČASNIH DIREKTORA
 - 5.2. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE
 - 5.3. VOLONTERSKI RAD
 - 5.4. PROSTOR I OPREMA
6. DONATORI, PARTNERI I PODRŠKA
7. Annex- Pregled prihoda i rashoda

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA U 2014-oj

2014-ta godina će u EDUS-u biti zapamćena kao godina ekspanzije EDUS-ovih aktivnosti na cijelu BiH, kroz projekte s UNICEF-om, te medijskog prepoznavanja EDUS-a kao glavnog nezvaničnog servisa za pomoć djeci s poteškoćama u razvoju i jednog od najjaktivnijih promotora njihovih sposobnosti.

U okviru projekta unapređenja sistema rane intervencije koje je EDUS s UNICEF-om započeo u 2013. godini, u 2014. su za ranu detekciju i intervenciju educirani stručnjaci domova zdravlja, vrtića, i drugih javnih institucija na 15 lokacija širom BiH, kroz predavanja, radionice, in-situ treninge i superviziju, a osnovani su i resursni centri/ sobe. U okviru istog projekta, napravljene su i prve BiH standardizovane skale za procjenu razvoja djece prema uzrastima, te kurikulum za edukaciju roditelja, što je od neprocjenjive važnosti za dalji razvoj servisa za podršku razvoja djece sa i bez poteškoća u razvoju u našoj zemlji.

U 2014-oj, EDUS je zvaničnim sporazumima učvrstio partnerstva sa nekoliko važnih institucija: sa Kliničkim centrom Univerziteta u Sarajevu, vezano za edukaciju stručnog kadra u oblasti rane detekcije, dijagnostike i intervencije, zatim sa Univerzitetom u Parmi, za razmjenu studenata postdiplomskih studija, te sa Bosanskohercegovačkom Američkom akademijom umjetnosti i nauka, u oblasti dječije psihologije i psihijatrije. Tako su, zahvaljujući partenrstvu s Univerzitetom u Parmi, EDUS-ovi edukatori Stanislava Majušević i Eldin Džanko su, nakon osvajanja maksimalnog broja bodova na prijemnom ispitu, postali stipendisti njihovog master studija.

Zahvaljujući sredstvima EU-a, UNDP-a, UNICEF-a, Australijske ambasade u Beču, Spydeberg Rotary Club-a iz Norveške i donaciji gđe Dunje Mijatović, i ove godine je uspješno sproveden redovni EDUS-ov program Sveobuhvatne primjene biheviornalne analize sa preko 100 djece i njihovih roditelja i 30 edukatora u EDUS Centru za ranu intervenciju na Dobrinji i u J.U. Mjedenica, a broj djece koja su se dosad uspješno uključila u redovnu nastavu je porastao na 24!

EDUS je u 2014. bio i glavni producent predstave „Zaljubljeni vuk“, u čijoj su produkciji i nekoliko izvedbi zajednički učestvovala djeca iz redovne škole sa djecom iz EDUS-ovog programa. Također je, uz podršku UNICEF-a, producirana i istoimena slikovnica za podsticanje razvoja i pismenosti djece (promocija u 2015.).

Svjetski dan autizma je obilježen bogatim programom u kojem se naročito ističe akcija Light it up blue, kojom je EDUS ustanovio tradiciju osvjetljavanja na ovaj dan ključnih arhitektonskih obilježja plavom svjetlošću. Osim toga, napravljeni su i medijska kampanja, dokumentarni film, kao i brošura „Deset stvari koje majka djeteta s autizmom želi svima da poruči“.

20. novembra, povodom Međunarodnog dana djeteta, u Vijećnici je, pod pokroviteljstvom Grada Sarajeva, otvorena četvorodnevna izložba „Talenti iz sjene“, kojom je EDUS predstavio izuzetne likovne talente nekih od djece s poteškoćama u razvoju. Otvaranje i sama izložba su bili popraćeni velikim interesom medija i brojnom publikom.

Godišnji izvještaj za 2014.

EDUS je u 2014. postao i osnivački član novoformirane Koalicije marginalizovanih grupa u BiH sa misijom unaprijeđenja ljudskih prava i jednakih mogućnosti marginalizovanih grupa.

Programom prikazanim u decembru 2014. godine, TV kuća Al Jazeera je posebno skrenula pažnju na važnost i kvalitet EDUS-ovih aktivnosti, što je za posljedicu imalo ogroman porast interesa za EDUS-ove servise, pohvale, ali, nažalost, ne i rješenja za pomoć EDUS-u da se zahtjevi sistemski realizuju.

Kao i u prethodnim godinama, i 2014. je organizovana Zimska i Ljetna škola EDUS, te učešće na Diplomatskom zimskom bazaru, na kojem su majke djece EDUS-ovog programa u potpunosti samostalno organizovale štand. EDUS je također učestvovao na „Noći istraživača“ na kojem je javnosti približio autistični poremećaj.

2. GLAVNE AKTIVNOSTI I PROJEKTI

Težište EDUS-ovih aktivnosti i u 2014. je bilo vezano za glavni strateški pravac: kvalitativno unapređenje sistema podrške djeci sa i bez poteškoća u razvoju, prije svega kroz nastavak programa primjene bihevioralne analize u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, koji je direktorica EDUS-a, dr. Nirvana Pištoljević, počela da sprovodi u J.U. „Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica“ još u septembru 2010. od kada se broj direktno uključene djece povećao sa 20 na oko 100 u posljednje dvije školske godine (2012./13. i 2013./14.), uključujući i program rane intervencije u EDUS-ovom Centru na Dobrinji, te program dodatne nastave za djecu iz redovnih škola. Glavni dio programa je, u najvećem dijelu, bio finansiran od strane Evropske Unije, a kroz projekte UNDP-a „Jačanje lokalne demokratije/ demokracije-LOD II, III i IV“ koje je u 2011-2014. ova organizacija sprovodila s lokalnim vlastima.

Djeca uključena u EDUS program u 2014. godini			
juni, šk. 2013/ 14. godina		septembar, šk. 2014./ 15.godina	
<i>grupa/ razred</i>	Broj djece	<i>grupa/ razred</i>	Broj djece
<i>Rana intervencija</i>	20	<i>Rana intervencija</i>	21
<i>Vrtić- priprema za inkluziju</i>	9	<i>Vrtić- priprema za inkluziju</i>	7
<i>Vrtić-srednji funkcionalni nivo</i>	9	<i>Vrtić-srednji funkcionalni nivo</i>	9
<i>Vrtić- niži funkcionalni nivo I</i>	8	<i>Vrtić- niži funkcionalni nivo</i>	10
<i>Vrtić – niži funkcionalni nivo II</i>	6	<i>Vrtić – niži funkcionalni nivo II</i>	5
<i>I razred</i>	5	<i>I razred</i>	8
<i>II razred</i>	3	<i>II razred</i>	5

Godišnji izvještaj za 2014.

<i>III razred</i>	4	III razred	-
<i>IV razred</i>	4	<i>IV razred</i>	4
<i>V razred</i>	-		4
<i>Satelitski razredi</i>	5	Satelitski razredi	5
<i>Dopunska/ dodatna nastava</i>	21	Dopunska/ dodatna nastava	25
<i>Ukupno djece na kraju 2013./ 14. godine</i>	94	Ukupno djece na početku 2013./ 14 god.	103

Stručnjaci uključeni u rad EDUS-a u 2014.

Vrsta stručnjaka	broj
Pedagog	8
Psiholog	5
Profesor predškolskog odgoja	3
Edukator- rehabilitator	3
Logoped	2
Profesor fizike i matematike	1
Socijalni radnik	6
Fizioterapeut	2
Medicinska sestra	2
Pomoćno osoblje	1
Ukupno osoblja za rad s djecom	33

2.1. CABAS® UČIONICE U J.U. „MJEDENICA“

Prema gornjoj tabeli, U 2013-oj 48 djece u J.U. Mjedenica, uzrasta 4-12 godina, je završilo školsku 2013./ 14. godinu, a 52 je počelo 2014./ 15. godinu dobivajući multidisciplinarni tretman u trajanju od 23h sedmično. Tretman je zasnovan na sveobuhvatnoj primjeni bihevioralne analize. Sva djeca su pokazala napredak, a još dodatnih 6 djece (ukupno 24 od početka programa) je pripremljeno za redovnu nastavu. Dosad su o napretku djece uključene u redovnu nastavu nakon EDUS programa stizali veoma povoljni izvještaji od strane roditelja, a jedno od djece čak ima i najbolji uspjeh u razredu!

Godišnji izvještaj za 2014.

Broj stručnjaka (pedagoga, psihologa, defektologa, logopeda, fizioterapeuta i socijalnih radnika) obučeni da koriste primjenjenu bihevioralnu analizu, kao i nivo njihove obučeniosti značajno je povećan u odnosu na prethodnu godinu, pogotovo ako se u obzir uzme i veliki broj stručnjaka iz cijele zemlje koji je u okviru UNICEF-ovog projekta obuke stručnog kadra za ranu detekciju i intervenciju dolazio u EDUS-ove učionice.

Rad u Mjedenici u 2014-oj je finansiran sredstvima EU-a, UNDP-a (Projekat razvoj lokalne demokratije/ demokracije IV), UNICEF-a, Australijske ambasade u Beču, Spydeberg Rotary Club-a iz Norveške i donaciji gđe Dunje Mijatović.

2.2. RANA INTERVENCIJA

2.2.1. EDUS Centar za ranu intervenciju

Počevši rad na jednom od glavnih strateških ciljeva: Iniciranje i pomoć u razvoju sistema rane intervencije za djecu sa poteškoćama u razvoju već u 2011., kroz saradnju sa Akademijom nauka i umjetnosti BiH, te Pedijatrijskom i Psihijatrijskom klinikom u Sarajevu, suorganizacijom konferencije na temu rane intervencije, te razvojem modela za Ranu detekciju, dijagnozu i intervenciju, Udruženje EDUS je već u 2012. u potpunosti uspjele realizirati ovaj model postavši od tada prva adresa na koju se za rani tretman mogu uputiti djeca sa težim razvojnim poremećajima, kao što je npr. autizam. Time je učinjen neprocjenjivo važan prvi korak u razvoju sistema servisa za djecu sa poremećajem u razvoju u što ranijem uzrastu, kada je pomoć najpotrebnija i najefektivnija.

U toku 2014., radilo se svakodnevno sa 20 u prvoj polovini godine i 21 djetetom uzrasta 2-4 godine u drugoj polovini. Kao i ranije, radilo se u dvije smjene po 3 h, po individualnim planovima i omjeru 1:1-1:6, u zavisnosti od funkcionalnosti djeteta. Dakle, svako dijete je semično dobivalo 15h intenzivnog multidisciplinarnog tretmana i to je za rezultat imalo značajan, dokumentovan napredak ove djece i kontinuirano poboljšanje njihovih izgleda za uspješno uključenje u redovni obrazovni sistem kada za to dođe vrijeme.

Početakom 2014. program je doveden u pitanje, kako je prvobitni prostor koji je bio ustupljen EDUS-u morao biti iseljen. Nakon konsultacija, roditelji su odlučili da sami iznajmljuju prostor od opštine kako bi se program nastavio.

Osim donatora navedenih u prethodnom poglavlju, rad u Centru bio je omogućen manjim privatnim donacijama, donacijama General Electrica i Siemensa, te u okviru projekta sa Unicefom.

2.2.2. Partnerstvo s UNICEF-om i Federalnim ministarstvom zdravstva BiH u oblasti rane intervencije

EDUS je u sklopu projekta sa UNICEFom pod nazivom "Unapređenje sistema rane intervencije u BiH" prvobitno radio na kreiranju i uspostavljanju sistema resursnih centara i soba za rani rast i razvoj pri javnim institucijama (Domovima zdravlja, centarima za mentalno zdravlje, vrticima, itd.) diljem BiH i uz partnerstvo sa Federalnim ministarstvom zdravstva BiH. Resursni centri i sobe su kreirani za pružanje usluga rane detekcije, intersektorskog upućivanja na dijagnostiku, te intervencije, odnosno direktnog multidisciplinarnog i razvojnog

Godišnji izvještaj za 2014.

pružanja podrške djeci (od rođenja do školske dobi) i njihovim porodicama na ukupno 15 lokacija u BiH (Tuzla, Foča, Visoko, Brčko, Velika Kladuša, Cazin, Ljubuški, Tešanj, Čelići, Prijedor, Derventa, Gradiška, Mostar, Livno i Gacko).

Jako je bitno napomenuti da je stručno osoblje, njih preko 55 sa već pomenutih lokacija uspješno završilo EDUS-ov prvi ciklus edukacija kroz predavanja, radionice uz direktan rad sa djecom, in - situ treninge, te terenskom supervizijom i mentorstvom.

Jedna od najbitnijih stavki iz ovog projekta jeste kreiranje prvih bosanskohercegovačkih standardizovanih materijala koji će biti od neizmjerne važnosti za BiH uopšte, ali i osnova za funkcionisanje i efikasniji rad Centara i Soba za rani rast i razvoj:

- “Skale za procjenu razvoja u ranom djetinjstvu (od prvog mjeseca do šeste godine starosti djeteta)”,
- “Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine”,
- “Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih edukativnih programa za djecu od treće do šeste godine”, te
- “Kurikulum za edukaciju roditelja”

EDUS je svim navedenim aktivnostima i publikovanim skalama osnažio postojeći sistem podrške i kreirao efikasan sistem rane detekcije, stvorivši također i uslov za detaljniju evaluaciju razvoja i intervencije kroz pravljenje individualnih planova i programa.

Kako je EDUS je u okviru ovog projekta bio glavni partner u realizaciji obuke, EDUS-ove učionice gotovo svakodnevno uključivale i ljekare, psihologe, defektologe i pedagoge iz cijele zemlje koji su trebali ovladati vještinama u procjeni i radu s djecom po EDUS-ovoj metodologiji primjene bihevioralne analize u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju.

2.3. EDUKACIJA STRUČNJAKA

Osim stalne edukacije stručnjaka uključenih u svakodnevni EDUS-ov program rada s djecom po metodologiji primjenjene bihevioralne analize, za ranu detekciju te osnove primjene bihevioralne analize educirani su stručnjaci raznih profila iz cijele zemlje (oba entiteta), kao što je već navedeno u prethodnom poglavlju (2.2.2.)

Stručnjaci EDUS-a su i ove godine učestvovali na nekoliko domaćih i međunarodnih konferencija (vidi poglavlje 3.) a Stanislava Majušević i Eldin Džanko su, sa maksimalnim brojem bodova na prijemnom ispitu, postali stipendisti master studija našeg prestižnog partnera- Univerziteta u Parmi, što je značajan korak ka održivosti EDUS programa u budućnosti.

2.4. EDUKACIJA RODITELJA

2.4.1. Redovna edukacija roditelja kroz EDUS-ov program

Jedan od glavnih aspekata EDUS-ovog programa je edukacija roditelja. S obzirom da je od osnivanja 2010. EDUS-ove servise koristilo oko 250 djece, može se reći da je oko 500 roditelja od osnivanja, odnosno oko 200 u 2014. imalo priliku da se educira, prije svega kroz

predavanja i radionice, zatim individualne roditeljske sastanke, praćenje rada s djetetom kroz komunikacijske sveske, a dodatni broj roditelja i čitanjem brošura i publikacija koje je EDUS dosad proizveo i dijelio prilikom manifestacija kakve su Svjetskog dana autizma.

2.4.2. Osnaživanje roditelja kroz volonterski rad i lobiranje za prava njihove djece

Osim što se educiraju za rad s djecom po metodologiji EDUS-a, roditeljima je podizana svijest o potrebi zajedničkog djelovanja za dobrobit njihove i ostale djece s poteškoćama čime se i sami osnažuju. Aldijana Porča je iskoristila svoju pravnu ekspertizu za formulaciju peticije roditelja upućene Ministarstvu obrazovanja i nauke KS, kao i J.U. Mjedenica u svrhu podrške i osiguranja nesmetanog nastavka EDUS-ovog programa.

Roditelji su uključivani u sve aktivnosti tokom organizacije dešavanja povodom Svjetskog dana autizma (ulične akcije gdje su dijelili brošure, letke i razgovarali s prolaznicima, kontakti s medijima), kao i u drugim prilikama- ovogodišnje učešće EDUS-a na Diplomatskom zimskom bazaru u potpunosti su organizovale majke djece EDUS-ovog programa: Nađa Pešto, Mediha Spržo, Lejla Viđen, Amra Pamuk, Aida Bezdrob, Irma Čatović i Elma Kurtanović. Također, predstavnice EDUS-a u Koaliciji za marginalizovane grupe su majke Ilzana Weiss i Sanela Lindsay.

2.5. DOPUNSKA/ DODATNA NASTAVA

Otvaranjem nove lokacije u Dobrinji u januaru 2012., stvorila se mogućnost proširenja spektra aktivnosti i na djecu tipičnog razvoja koja imaju potrebu za dodatnim radom u nekoj oblasti svog razvoja, kako bi bila o uspješnija u redovnoj nastavi. Ova aktivnost je nastavljena i u 2013. sa ukupno 18 djece u prvoj polovini i 14 djece u drugoj, te u 2014. sa 21 djetetom u prvoj polovini godine i 25 u drugoj. Radi se od djeci iz sarajevskih predškolskih i školskih ustanova, koji su dopunsku/ dodatnu nastavu pohađali po osnovnim principima EDUS-ove metodologije koja se koristi i u učionicama u „Mjedenici“. Individualni programi su napravljeni prema prvobitnoj procjeni vještina i znanja djeteta, a sprovedeni su najčešće 2-3 puta sedmično po 2h, individualno ili u manjim grupama, pri čemu je većina školske djece zabilježila poboljšanje uspjeha u školi, a predškolska povećanje vještina i znanja.

Dopunska nastava je finansirana dijelom donacijama roditelja, a dijelom sredstvima Udruženja.

2.6. ZIMSKA I LJETNA ŠKOLA

Već ranije je primjećeno da je, zbog dugih školskih raspusta, funkcionalnost djece po dolasku u školu, u februaru i septembru, niža u odnosu na decembar i juni. U cilju potpomaganja kontinuiranog napretka djeteta-korisnika EDUS-ovog multidisciplinarnog programa, počev od 2012., organizovana je svake godine, uključujući i 2014, kada je Školu pohađalo 35. Prema povratnim informacijama, ova aktivnost je bila naročito korisna roditeljima, koji u ljetnim mjesecima imaju veliki problem ispunjavanja slobodnog vremena djece, naročito u toku radnog vremena. S druge strane, djeca su ne samo izbjegla regresiju koju su imala u prijašnjim ljetnim periodima, već su u opuštenoj i veseloj sredini, uz dobro definisanu strukturu, napravila i velike pomake u razvoju, stigavši u septembru u učionice na višem nivou funkcionisanja od onog na kraju školske godine.

Iako je u 2013. učinjen poseban napor da se organizuje ne samo Ljetna, već i po prvi put i Zimska škola, u 2014. Zimsku školu je bilo nemoguće organizovati, s obzirom da je EDUS u januaru morao napustiti dotadašnje prostorije na Dobrinji i pronaći nove. Ljetna škola u 2014. finansirana je, kao i ranije, sredstvima Udruženja i donacijama roditelja.

2.7. LOBIRANJE ZA ZGRADU EDUS RESURSNOG CENTRA

Kao odgovor na odgovor na brojne projekte i aktivnosti vladinog i nevladinog sektora koje su za cilj imale razvoj inkluzivnog obrazovanja, ali su se uglavnom zadržavale na organizaciji brojnih okruglih stolova i samo u rijetkim slučajevima pomagali zaista pomagali djeci s poteškoćama u razvoju, u 2012. razvijen je koncept u kojem predlaže sistemsko rješenje koje bi obezbjedilo inkluziju koja nije samo formalna, već i funkcionalna.

Jedan od glavnih elemenata ovog rješenja bila je izgradnja resursnih centara u Sarajevu i Banjaluci. U toku 2013. i 2014. došlo se do zaključka da je umjesto dva veća resursna centra bolje osnovati jedan veliki i prateće kabinete širom zemlje. Centar bi trebao da bude pokazni vrtić i osnovna škola u kojoj bi se, kao i u sadašnjim EDUS-ovim učionicama obučavao stručni kadar kroz direktan rad s djecom. Resursni centar bi također bio mjesto gdje bi stručnjaci iz zemlje i regiona mogli dobiti EDUS-ova licenca za rad po metodologiji koja bi se zasnivala na metodologiji CABAS, a za obuku osoblja bila prilagođena lokalnim uvjetima.

Nakon više neuspješnih pokušaja da se za lokaciju resursnog centra iskoristi neki od devastiranih vrtića u Sarajevu, u saradnji sa Pedijatrijskom klinikom KCUS-a, u oktobru 2014. napravljen je sporazum prema kojem bi se dio jednog od njihovih devastiranih objekata na lokaciji Jezero, nakon sanacije za koju EDUS treba da obezbjedi investitora, koristio kao EDUS-ov resursni centar izvrsnosti u oblasti rane detekcije i intervencije. Nakon potpisanih ugovora o saradnji sa Pedijatrijskom klinikom i UNDP-om u 2014., počelo se sa apliciranjem za sredstva kojima će objekat biti rekonstruisan.

2.8. SARADNJA S INTERESNIM GRUPAMA

2.8.1. Saradnja s roditeljima

EDUS je i u 2014. ostvario punu podršku roditelja, mada njihova značajnija mobilizacija ka zajedničkom naporu da se poboljša podrška njihovoj djeci i dalje izostaje. Saradnja je naročito bila izražena prilikom javnih nastupanja EDUS-a kada su roditelji rado izlazili pred kamere i davali izjave u smislu podrške udruženju. Također, u nekoliko navrata su volontirali prilikom manifestacija i javnih dešavanja na kojim je EDUS učestvovao (Svjetski dan autizma, Diplomatic Winter Bazaar). Zbog porodičnih obaveza, u septembru su svoje pozicije koordinatorica roditelja Elma Ljutika i Elvira Čelebić ustupile Azri Pekaz-Ljajić. EDUS se i dalje s roditeljima konsultuje o svim važnim pitanjima vezanim za stručni kadar, prostorije i rad. Roditelji su, koristeći lične kontakte, uspjeli namaći i dio sredstava za rad EDUS-a (kao npr. donacije od Siemens-a i General Engineering-a u ukupnom iznosu od 5,000 KM).

2.8.2. Saradnja s lokalnim, entitetskim i državnim ustanovama

Godišnji izvještaj za 2014.

Iako saradnja s lokalnim, entitetskim i državnim ustanovama iz godine u godinu poboljšava, ipak još uvijek nije ni približno na zadovoljavajućem nivou, naročito na lokalnom i izvršnom nivou. Zbog velikog povećanja interesa roditelja u toku 2014. godine, EDUS-u se za pomoć obratilo mnogo više djece od broja koji uobičajeno imamo (oko 150 u odnosu na uobičajenih 100), bez ikakvih naznaka od strane lokalnih vlasti da žele pomoći, ako ne finansijski, onda barem u prostoru i ljudstvu.

S druge strane, pozitivno se ocjenjuje saradnja sa Federalnim ministarstvom zdravstva, otpočeta u 2013. i nastavljena u 2014., kroz projekte UNICEF-a, vezane za ranu detekciju i intervenciju u BiH, u okviru kojih su EDUS i Ministarstvo bili izvršni partneri. (Vidi 2.2.2.)

Iz ove saradnje proizašlo je i partnerstvo sa Kliničkim centrom Univerziteta u Sarajevu, s kojim je EDUS potpisao Sporazum o saradnji 14. oktobra 2014. o uspostavljanju o uspostavljanju partnerskih odnosa na poslovima kontinuirane profesionalne edukacije u oblasti rane detekcije, dijagnostike, intervencije i praćenja razvojnih i drugih poremećaja koji utiču na rast i razvoj djece. Edukacije će biti provođene u skladu sa Pravilnikom publikovanim od strane Federalnog ministarstva zdravlja, a EDUS će preložiti predavače za module propisane planom i programom, te sudjelovati u organizacijskom, tehničkom i stručnom djelu potrebnom za provedbu.

Kao i od samog početka rada EDUS-a, i u 2014. nastavljena je partnerstvo s J.U. „Zavod za specijalni odgoj i obrazovanje djece Mjedenica“, u projektima UNDP-a LOD III i IV. Dio projektnog osoblja su postali uposlenici Zavoda, čime se postiže ugradnja napredne prakse u obrazovni sistem. Nažalost, zbog neredovnog isplaćivanja ovog osoblja, EDUS je često bio u poziciji da ih plaća preko vlastitih projekata. Inače, Mr. Stanislava Majušević, jedan od prvih uposlenika Zavoda uključenih u EDUS-ove aktivnosti je i supervizor u programu.

Saradnja s Pedijatrijskom klinikom i Dječijim odjeljenjem neuropsihijatrijske klinike u Sarajevu je također nastavljena, kroz aktivnosti vezane za ranu intervenciju- EDUS je i dalje prva adresa na koju se upućuju djeca s dijagnozama ili sumnjom na razvojni poremećaj.

Grad Sarajevo je EDUS-u besplatno ustupio prostor Vijećnice za četvorodnevnu izložbu likovnih radova održanu u novembru 2014, a Kantonalno ministarstvo za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i raseljena lica finansiralo učešće EDUS-a na Dječijoj nedelji sa predstavom „Zaljubljeni vuk“, izvedenoj u Centru za kulturu u oktobru.

2.8.3. Saradnja s nevladinim sektorom

Najvažnije dešavanje u 2014. u ovoj oblasti bilo je učešće EDUS-a u osnivanju Koalicije marginalizovanih grupa (KOMA) u novembru, sa misijom unaprijeđenja ljudskih prava i jednakih mogućnosti marginalizovanih grupa. Memorandum o razumijevanju potpisale su 53 organizacije i pojedinci, predstavnici civilnog, javnog i privatnog sektora koji su dosadašnjim djelovanjem ostvarili uspjehe u borbi za prava marginalizovanih grupa. Među prvim zadacima Koalicije su pokretanje dvije kampanje javnog zagovaranja uz pomoć USAID-a, u kojima će se tretirati goruća pitanja u sektoru poput: donošenja (entitetskih) mjera za uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednakih mogućnosti, poput izmjene i dopune Zakona o socijalnoj zaštiti ili akata koji regulišu ovu materiju, te donošenja (entitetskih) mjera za regulisanje vaninstitucionalne podrške osobama sa invaliditetom, u cilju uspostavljanja

Godišnji izvještaj za 2014.

humanijeg modela društvene pomoći marginalizovanim grupama. Predstavnice EDUS-a u Koaliciji su roditeljice Ilzana Weiss i Sanela Lindsay.

EDUS je bio pozvani učesnik workshopa „Drugačiji sam, pa šta?“, u organizaciji Udruženja Autizam u BiH, koje je osnovano neposredno prije toga. Workshop je održan 2. do 4. septembra u hotelu Holiday Inn u Sarajevu, sa ciljem razmjene iskustava udruženja i roditelja osoba iz autističnog spektra i stručnjaka koji rade s tim osobama iz cijelog regiona (Hrvatska, Srbija, BiH) i Njemačke.

U toku obilježavanja 2. aprila, Svjetskog dana autizma, udruženje Pomozi organizovalo je u prostoru teatra SARTR zabavu za djecu iz EDUS-ovog programa. Djeca su se, nakon odgledane predstave, uz zakusku, zabavljala s klovnovima.

EDUS je, također, zajedno sa Udruženjem Autizam u BiH, učestvovao u Noći istraživača 23.9. u organizaciji Oxfam-a. Ovom prilikom su roditelji EDUS-a organizovali pokazni sto pod nazivom „Senzorni svijet djeteta s autizmom“, gdje je na jednostavan način pojašnjena senzorna različitost/ osjetljivost djece s autizmom.

2.8.4. Saradnja s profitnim sektorom

Neki od roditelja su u 2014. uspjeli animirati veće kompanije da EDUS-u doniraju novčana sredstva- Siemens je tako uplatio 3,000 KM, General Engineering 2,000KM, a Elektroprenos 1,750 KM. Cinema City je prikazao EDUS-ovu reklamnu kampanju prije filmova tokom cijele sedmice 2-9. aprila, a tržišni centri Alta i BBI EDUS-ove promotivne spotove. Europlakat i Successo su pomogli u plakatiranju. Franz i Sophie je svojim proizvodima opremio EDUS-ov štand na Diplomatskom zimskom bazaru i dao profit EDUS-u. Kompanija Gong, zajedno sa drugim sponzorima je na kraju godine besplatno isprintala 400 kom kalendara sa temom EDUS-ovih aktivnosti, koji su onda prodavani na Zimskom Holiday marketu u Ferhadiji, a dio je podijeljen roditeljima EDUS-a kao novogodišnji poklon.

3. EDUS-ove MEĐUNARODNE I AKTIVNOSTI U BIH U OBLASTI NAUKE I VISOKOG OBRAZOVANJA

3.1. SPORAZUM O SARADNJI S UNIVERZITETOM U PARMU

29.oktobra 2014. godine, između EDUS-a i Univerziteta u Parmu, Italija, zaključen je Sporazum o saradnji s ciljem ostvarivanja naučnog napretka između Bosne i Hercegovine. Sporazum koji su potpisali prof. dr. Nirvana Pištoljević i Rektor Univerziteta u Parmu Loris Borghi , predviđa razmjenu nastavnog osoblja, zajedničke istraživačke i nastavne programe. Univerzitet u Parmu je Državni Univerzitet, i kao takav, samoupravna i administrativna organizacija koja pruža usluge javnosti od 13. marta 1962. godine. Univerzitet ima 18 odsjeka, 35 kurseva prvog stepena , 6 jednostepenih ciklusa, 38 predmeta drugog stepena, kao i mnoge postdiplomske škole, obuke za profesore postdiplomskog studija, master programa, te doktorska istraživanja. Kroz ovu saradnju, edukatori iz EDUS programa imaju priliku da polažu prijemni ispit i pohađaju master studije iz Primjenjene bihevioralne analize. Tako su već krajem 2014. Stanislava Majušević i Eldin Džanko, nakon

što su osvojili maksimalni broj poena na prijemnom ispitu, osigurali stipendiju za pohađanje internacionalnog postdiplomskog programa 2015., dok će studenti Univerziteta imati priliku steći praktično znanje i mentorstvo u EDUS-ovom programu u Sarajevu.

3.2. SPORAZUM O SARADNJI S BOSANSKOHERCEGOVAČKO-AMERIČKOM AKADEMIJOM NAUKA I UMJETNOSTI (BHAAAS)

Iako EDUS od osnivanja saraduje sa Bosanskohercegovačko- američkom akademijom nauka i umjetnosti (BHAAAS), ove godine je potpisan i zvanični sporazum o saradnji 10. oktobra 2014. Sporazum, koji su potpisali Dr. Gordan Srkalović i Dr. Nirvana Pištoljević obavezuje potpisnice na saradnju u aktivnostima sa ciljem prenosa znanja i razvoja u oblasti dječije psihologije i psihijatrije, kao i saradnje na prenošenju znanja, iskustava i prakse BiH građana i stranaca, članova i simpatizera BHAAAS-a sugrađanima u BiH.

Inače, Bosanskohercegovačko - američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS) osnovana je u Charlotte , North Carolina , 3. novembra 2007. godine. BHAAAS je dobrovoljna neprofitna , nevladina , nestranačka , multietnička i multikulturalna organizacija, čija svrha je isključivo obrazovna, znanstvena i dobrotvorna, kao što je definirano u skladu sa članom 501(c)(3) Internal Revenue Code.

3.2.1. Dani BHAAAS u Bihaću

Kao i svake godine otkako postoji BHAAAS je i 2014. organizovao godišnju smotru pod nazivom Dani BHAAAS-a, koji se svake godine održava u drugom gradu u BiH. Šesti Dani BHAAAS održani su ove godine u maju, u Bihaću. Tom prilikom EDUS-ovi edukatori učestvovali su u radu Internacionalnog Simpozijuma iz dječije, adolescentne i opšte psihijatrije i psihologije sa sljedećim predavanjima:

- Nirvana Pištoljević: Rani rast i razvoj; Indikatori odstupanja i najnovija naučne metodologije u radu
- Eldin Džanko i Lejla Buturović: Disharmonija u razvoju predgovorničkih sposobnosti i govora kod djece sa poremećajima iz autističnog spektra.
- Stanislava Majušević: Indukcija govora kod djece sa poteškoćama u razvoju; analiza i rezultati naučno-dokazanih intervencija

3.3. KONFERENCIJA EABA-E U ŠTOKHOLMU

Na 7. konferenciji EABA-e (European Association for Behaviour Analysis- Evropska asocijacija za bihevioralnu analizu) koja je u septembru 2014. održana u Štokholmu, osim što je Dr. Pištoljević bila predsjedavajuća na simpozijumu “*Advances in Social Learning Theory and Verbal Behaviour Developmental Theory*”, prezentovana su i dva eksperimenta iz EDUS-ovog programa:

“ *Hear my Voice: Effects of Conditioning Voices as Reinforcers for Listener Responses in Children with Autism*”; Nirvana Pištoljević, Eldin Džanko, Lejla Buturović, & Adnan Vrbanjac.

3.4. KONVENCIJA ABA-e U ČIKAGU

Na 40-toj godišnjoj konvenciji ABA-e (primjenjene bihevioralne analize), održane u Čikagu, SAD u maju 2014. Nirvana Pištoljević bila je predsjedavajuća simpozijuma: *“More on the Emergence of Language Learning Capabilities and How to Induce Them in the Educational Settings”* (“Više o pojavljivanju sposobnosti učenja jezika i kako ih inducirati u obrazovnom okruženju”).

Osim toga predstavljena su dva naučna rada iz EDUS-ovog programa:

- RAD 1: *“Effects of Conditioning Voices as Reinforcers for Listener Responses on Rate of Learning, Awareness, and Preferences for Listening to Stories in Children With Autism”*.
AUTORI: Nirvana Pištoljević, Eldin Dzanko, Lejla Buturović.
- RAD 2: *“The Importance of Observational Learning and Naming for Success in Mainstream Education”*.
AUTORI: Nirvana Pištoljević, Stanislava Majušević & Admira Kaljanac.

3.5. KONFERENCIJE I PREDAVANJA ODRŽANA U OKVIRU PROJEKTA S UNICEF-OM

U okviru projekta unapređenja servisa rane detekcije i intervencije kod djece u BiH, koji je EDUS realizirao s UNICEF-om, a uz podršku Federalnih ministarstava zdravstva i socijalne politike (više o projektu u poglavlju 2.2.), održano je nekoliko konferencija i treninga na kojima su EDUS-ovi edukatori bili glavni predavači i voditelji treninga.

U junu 2014. održana je konferencija u Neumu: „Postignuća i perspektive u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece i uspostavljanje usluga za ranu detekciju i intervenciju kod djece sa poteškoćama u rastu i razvoju u Federaciji BiH“.

U oktobru 2014. održana je konferencija na Jahorini kraj Sarajeva: „Postignuća i perspektive u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece i uspostavljanje usluga za ranu detekciju i intervenciju kod djece sa poteškoćama u rastu i razvoju u Federaciji BiH“.

U decembru 2014., na Jahorini je održana još jedna konferencija: „Završna konferencija I ciklusa treninga za unapređenje sistema centara i soba za rani rast i razvoj“.

3.6. UČEŠĆE NA KONFERENCIJI EVROPSKOG CENTRA FONDACIJA

U organizaciji UNDP-a i UNICEF-a, u maju 2014. održana je 25. godišnja skupština i konferencija Evropskog centra fondacija (European Foundation Center- EFC). U okviru skupa pod nazivom „Rethink Europe: Solidarity, Civil Society and Political Governance“, dr.

Pištoljević predstavila je: *“UNDP & UNICEF B&H Case Study: Bringing the Change and Hope for People with Disabilities through Science”* („Studija UNDP-a i UNICEF-a: Nauka donosi promjene i nadu za ljude s invaliditetom“).

3.7. EVROPSKA KONFERENCIJA U TRSTU- O SIGURNOSTI VEZANOJ ZA PONAŠANJE

Dr. Pištoljević je bila pozvana predavač i na Osmoj evropskoj konferenciji o sigurnosti vezanoj za ponašanje i organizacioni bihevioralni menadžment, održanoj juna 2014. u Trstu, gdje je održala sljedeća predavanja:

- *“How to Effectively Engage Learners in Any Classroom; What Every Educator Needs to Know prior to Entering any Teaching Environment”*;
- *“Changing an Organizational Culture with Behavioral Strategies in Order to Deliver the Expected Results”*
- *“The Science of Teaching; How to Motivate and Train Educators to be Better at What they Do”*.

3.8. PUBLIKACIJE

- Pistoljevic, N. (2015). *Scales for early childhood developmental assessment; From first month through 6 years-old*. Sarajevo, BiH, UNICEF..
- Pistoljevic, N. (2015). *Guide for Early Childhood Development and Atypical Development Key Indicators*. Sarajevo, BiH, UNICEF.
- Pistoljevic, N. & Majusevic. S. (2014). *Guide for assessment and creation of individualized developmental plan and program for children ages birth to 3 years-old*. Sarajevo, BiH, UNICEF.
- Pistoljevic, N. & Majusevic, S. (2014). *Guide for assessment and creation of individualized education plan and program for children ages 3 to 6 years-old*. Sarajevo, BiH, UNICEF.
- Pistoljevic, N., Buturovic, L., Jeina, Z. (2014). *Parent Education Curriculum*. Sarajevo, BiH, UNICEF.

4. EDUKACIJA JAVNOSTI I PROMOCIJA EDUS-a

4.1. PREDSTAVA „ZALJUBLJENI VUK“

U saradnji sa Aparat teatrom i SARTR-om, EDUS je producirao dječiju pozorišnu predstavu „Zaljubljeni vuk“, prema tekstu koji je, posebno za tu priliku, napisala Marija Fekete- Sullivan, a režirala Belma Lizde- Kurt. Djeca iz O.Š. „Skender Kulenović“ su šest mjeseci zajednički radila sa šestoro djece iz EDUS-ovog programa izvevši predstavu premijerno 26. februara 2014. u sarajevskom teatru SARTR, pred prepunom salom i sa izvrsnim medijskim pokrivanjem, nakon čega je EDUS primio brojne pozive za nova izvođenja. Napravljene su još dvije izvedbe, od kojih jedna za 2.april, a druga povodom Dječije nedjelje u oktobru. Pripreme, premijerno i izvođenje 2.aprila EDUS je finansirao vlastitim sredstvima, a oktobarsko izvođenje u okviru Dječije nedjelje Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i raseljena lica Kantona Sarajevo.

Produkcija i izvođenje predstave su bili korisno sredstvo edukacije šire javnosti, naročito djece iz redovne škole koja su učestvovala u projektu- iako su na početku neki od njih pokazivali strah i nerazumijevanje, na kraju su potpuno prihvatili djecu iz EDUS-ovog programa i radili s njima bez predrasude. Medijska publika je imala priliku da se uvjeri u mogućnosti djece s poteškoćama u razvoju i zajedničkog rada.

U toku priprema i predstava Dženat Dreković je napravio seriju fotografija, a Aleš Kurt dokumentarni film, koji su korišteni u toku kampanje povodom Svjetskog dana autizma.

4.2. OBILJEŽAVANJE 2.APRILA-SVJETSKOG DANA AUTIZMA

EDUS-ov program obilježavanja ovog važnog datuma u bio je u 2014. najbogatiji dosad.

Prije svega, zapažena je bila akcija „Light it up blue“ (osvjetljavanje značajnih objekata u gradovima plavom svjetlošću na ovaj dan, u svrhu podizanja svijesti o autizmu), koju je inače 2007. započela svjetska organizacija Autism Speaks, a kojoj se EDUS simbolično priključio u 2013. osvjetljavanjem plavom svjetlošću ulaza u Narodno pozorište u Sarajevu. U 2014., osim Narodnog pozorišta, EDUS je uspio osvjetliti i najatraktivniju zgradu u Sarajevu- Vijećnicu, zatim balkone na Pošti, Umjetničkoj galeriji BiH, Dom Oružanih snaga, balkon iznad Vječne vatre, te Carevu ćupriju. Akciju su za medije volonterski fotografisalo Udruženje Fotografija.ba. Nakon ove akcije, Autism Speaks su proglasili EDUS Ambasadorom LIUB akcije za BiH za 2015. godinu.

U okviru medijske kampanje „Nama su izazov i inspiracija, a vama?“ napravljen je jednominutni spot sa fotografijama sa priprema za predstavu „Zaljubljeni vuk“ (Dženat Dreković, Aleš Kurt), džingl za radio, te poster, bilbordi i novinski oglasi. Osim spota, na displeju tržnih centara Alta i BBI cijelu sedmicu je prikazivana i informativna slide projekcija o autizmu. Cinema City je 2-9. aprila prikazivao spot prije projekcija filmova.

Od video zapisa sa proba i predstave „Zaljubljeni vuk“, napravljen je 20 min dokumentarni film u režiji Aleša Kurta, koji je trebao biti prikazan na nekoliko TV stanica (nemamo povratnu informaciju o prikazivanju).

Predstava „Zaljubljeni vuk“ je još dva puta prikazana povodom 2.aprila- u Katoličkom školskom centru 28.marta i u SARTR-u 2.aprila, oba puta pred prepunom salom i uz odličan prijem.

U foajeu teatra SARTR ovom prilikom je priređena izložba radova 11-godišnjeg dječaka iz EDUS-ovog programa Harisa Lindsaya.

Nakon predstave, priređen je party za djecu iz EDUS-a, koji je organizovalo udruženje Pomozi.

Osim dešavanja u SARTR-u, ispred BBI-ja je organizovana ulična akcija, gdje su EDUS-ovi dijelili balone, brošure i letke kojima je javnost informisana o Danu i samom autizmu. Tom prilikom je promovisana nova brošura pod nazivom „Deset stvari koje majka djeteta s autizmom želi svima poručiti“, u svrhu smanjenja stigmatizacije vezane za autizam. U svrhu edukacije javnosti o ranoj intervenciji i pravima djece s poteškoćama, dijeljene su i „Mapa

tipičnog razvoja djeteta 0-5 godina“, te „Glas žena koje su glas djece s poteškoćama u razvoju“.

Predstavnici i roditelji EDUS-a su također u danima obilježavanja učestvovali u brojnim radio i TV emisijama, a objavljeno je i nekoliko članaka i intervjuja (Oslobođenje, Gracija, klix.ba, radiosarajevo.ba, itd.)

U organizaciji UNICEF-a, Akademije nauka i umjetnosti BiH i EDUS-a, na Akademiji je 5.aprila održan Simpozij: „Dječija i adolescentna psihijatrija i psihologija u BiH“, u cilju sagledavanja trenutnog stanja i perspektiva u našoj zemlji u ovoj oblasti.

4.3. UČEŠĆE NA SMOTRI „NOĆ ISTRAŽIVAČA“

23.septembra, u organizaciji Oxfam-a, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke i Evropske unije, na Vilsonovom šetalištu je održana smotra nauke pod nazivom „Noć istraživača“. Kako bi se uklopili u koncept događaja, EDUS je napravio štand sa ogledom pod nazivom „Senzorni svijet djeteta s autizmom“, pokušajući na taj način približiti običnom posjetiocu pojam autizma i šta praktično znači. Posjetioци su imali priliku da, na pojednostaljenim primjerima, vide, čuju, dodirnu, pomirišu i okuse doživljaj vanjskog svijeta djece i osoba s autizmom. Štand je izazvao dosta interesa i nekoliko posjetilaca je predložilo da bi ga trebalo postaviti u svaku školu. (Fotografije na Facebook profilu: EDUS-Edukacija za sve).

4.4. IZLOŽBA U VIJEĆNICI POVODOM MEĐUNARODNOG DANA DJETETA

Kao i prethodne godine, EDUS je i 2014. obilježio Međunarodni dan djeteta prigodnim programom. Ovaj put bila je to likovna izložba, prva u tek obnovljenom velebnoj prostoru sarajevske Vijećnice, pod nazivom „Talenti iz sjene“. Izložba je otvorena 20. novembra u 19h, trajala je četiri dana i bila izvrsno medijski pokrivena. Prostor Vijećnice Gradska uprava je EDUS-u ustupila besplatno.

Na izložbi su predstavljeni radovi više od 20 djece s poteškoćama u razvoju, prema izboru panela stručnjaka: Dženat Dreković, Branka Fetahagić i Adis Lukač. Neki od njih su radovi učenika koji su trenutno u J.U. Mjedenica i programu EDUS, a neki su radovi sačuvani iz ranijih generacija. Osim crteža, izložene su i slike na svili, mozaici, te skulpture i reljefi u glini i keramici. Teme su bile raznovrsne- od likova iz crtanih filmova, bajki i albuma životinjskog carstva do interpretacije velikih majstora kao što su Van Gogh, Matisse i Da Vinci. U centru aule posjetioци su imali priliku da vide maštoviti, minijturni grad, sačinjen od glinenih kuća. Slobodnim izrazom, kreativnošću i vještinom mladih autora, ova izložba nadmašila je uobičajene školske izložbe i, prema riječima panelista, parirala profesionalnim umjetničkim izložbama. Tako je EDUS još jednom uspio prikazati mogućnosti djece s poteškoćama u razvoju u najafirmativnijem svjetlu i ponovo ukazati na potrebu jednakog tretmana ove djece.

4.5. EMISIJA „NA VRHOVIMA PRSTIJU“, AL JAZEERA

Početak decembra, u okviru programa Objektiv, Al Jazeera Balkans je emitovala 20-minutni prilog „Na vrhovima prstiju“ u kojem je prikazano na koji način EDUS pomaže djeci s poteškoćama. Osim brojnih i pozitivnih reakcija nakon emisije, zabilježen je i ogroman porast u broju roditelja koji su se javili za opservaciju djece. Zbog velikog interesa, Al Jazeera za 2015. priprema i duži dokumentarni program za svjetsko gledalište.

Prilog „Na vrhovima prstiju“ je bio repriziran više puta.

<http://balkans.aljazeera.net/video/al-jazeera-objektiv-na-vrhovima-prstiju>

4.6. SLIKOVNICA „ZALJUBLJENI VUK“

Jedan od većih EDUS-ovih uspjeha ove godine je i produkcija taktilne, interaktivne i bilingualne slikovnice napravljene na osnovu predstave „Zaljubljeni vuk“, prve takve u našoj zemlji. Namjenjena je poticanju razvoja i pismenosti djece 3-12 godina. UNICEF je odštampao prvi tiraž od 200 primjeraka, koji će biti svečano promovisan u februaru 2015.

4.7. UČEŠĆE NA DIPLOMATSKOM NOVOGODIŠNJEM BAZARU

EDUS-ov štand su ove godine u cjelosti i uspješno organizovale majke djece iz našeg programa: Nađa Pešto, Mediha Spržo, Lejla Viđen, Aida Bezdrob, Irma Čatović i Amra Pamuk. Štand je opremljen uz pomoć sponzora čajdžinice „Franz i Sophie“ i kompanije „Mak Zara“, te privatnih donacija.

4.8. VAŽNE POSJETE EDUS-u

Najvažnija posjeta koju je EDUS imao u 2014. je posjeta Šefa Delegacije Evropske unije u BiH, Petera Sørensenena u pratnji Zahire Virani, zamjenice rezidentnog predstavnika UNDP-a u BiH i Anne Claire Dufay, zamjenice predstavnice UNICEF-a u BiH. Oni su posjetili EDUS-ov program u Mjedenici 14.marta i tom prilikom se upoznali sa aktivnostima koje su finansirali. Nakon obilaska učionica, održana je konferencija za medije na kojoj je Ambasador Sørensen iznio veoma pozitivne utiske nazvavši EDUS „Centrom koji bi poželjela svaka evropska zemlja“, a također je irazio i nadu da će ovako kvalitetan program biti podržan i to ne samo od međunarodne zajednice.

8.marta EDUS je posjetila i grupa od 17 članova Spydeberg Rotary Cluba iz Norveške, jednog od naših donatora. Članovi, nakon obilaska, nisu krili iznenađenje i radost da u BiH postoji jedan tako napredan program, te donijeli odluku da godišnje prihode svog kluba do daljnjeg doniraju EDUS-u.

Godišnji izvještaj za 2014.

U septembru je EDUS posjetila i grupa stručnjaka iz Centra za autizam u Rijeci, koji su nakon posjete, izrazili želju da uspostave saradnju kako bi ih EDUS obučavao da rade po naprednoj metodologiji koju su vidjeli na licu mjesta.

19. novembra, u posjeti je bila i Anna Riatti, Zamjenica predstavnice UNICEF-a u BiH. Kako je bila izuzetno impresionirana „energijom i posvećenošću djeci koja su uključena“ po obilasku učionica u Mjedenici gđa Riatti je organizovala i novogodišnje poklone za djecu iz EDUS-a.

U posjeti su bili također i Massimo Mina iz Delegacije Evropske unije, te predstavnik Ambasade Japana Satoru Kusayama.

4.8. PROMOTIVNI MATERIJALI I MEDIJSKA POKRIVENOST

4.8.1. Promotivni materijali

Povodom Svjetskog dana autizma, na osnovu fotografija nastalih kroz pripreme pozorišne predstave Zaljubljeni vuk i video zapisa, napravljeni su:

- Jednominutni spot <https://www.youtube.com/watch?v=Tnvbzq2hpRE> i
- Dokumentarni film https://www.youtube.com/watch?v=fuo_Mi7NTTA

koji su dijeljeni TV stanicama i elektronskim portalima.

Što se tiče štampanih materijala za širu javnost, osim reprinta:

- EDUS-ova info brošura i poster na našem i engleskom jeziku
- Bilingualna brošura o projektnoj metodologiji CABAS (Nirvana Pištoljević)
- Brošura Rani razvoj: Indikatori, odstupanja i preporuke (Nirvana Pištoljević)
- Mapa razvojnog puta 0-5 godina (Autism Speaks)
- Brošura „Glas žena koje su glas djece s poteškoćama u razvoju“ (Zlata Popov-Momčinović),

u aprilu 2014., u sklopu obilježavanja Svjetskog dana autizma, publikovana je i promovirana brošura:

- Deset stvari koje majka djeteta s autizmom želi svima da poruči (Sanela Lindsay)

Prilikom obilježavanja 2.aprila, u okviru velike kampanje, štampani su bilbordi, postavljeni na nekoliko mjesta u Sarajevu, baner je bio postavljen na Cinema Cityju i poster na nekoliko mjesta u centru (kod Doma Oružanih snaga, galerije Novi Hram, Sartr). Plakati i flajeri su također postavljeni u teatru i Vijećnici, ta na vidnim mjestima u toku predstava i izložbi koje je EDUS postavljao u toku godine.

Što se tiče medijske pokrivenosti EDUS-a, može se reći da se poboljšava iz godine u godinu, kako i EDUS stalno proširuje polje svoje djelatnosti. Najviše medijskog uspjeha su u 2014. imali predstava „Zaljubljeni vuk“ (pored članaka na svim važnijim elektronskim portalima i dnevnoj štampi, na dan predstave Sanela Lindsay je učestvovala u večernjem Dnevniku Federalne TV), posjeta Petera Sorensena EDUS-u u martu, zatim akcija Light it up Blue 2. aprila, izložba u Vijećnici „Talenti iz sjene“ 20.novembra, a možda i najviše 20 min. prilog Al Jazeera „Na vrhovima prstiju“ prikazan u decembru 2014.

4.8.2. Medijska pokrivenost

Dobroj pokrivenosti u značajnoj mjeri doprinosi pojava visoko posjećenih elektronskih portala (klix.ba, radiosarajevo.ba, efm.ba), koji redovno, kao i printani mediji, objavljuju većinu EDUS-ovih medijskih obavijesti. Od printanih medija po broju objavljenih članaka ističu se Oslobođenje Dnevni List.

Elektronski medij je značajno iskorišten za promociju, kroz facebook grupu: EDUS- Edukacija za sve, koja se pokazala izuzetno korisnom i dinamičnom. Sve nove informacije, članci video-zapisi, fotografije i sl. objavljuju se redovno na ovoj stranici i dosad gotovo 2,500 osoba može svakodnevno pratiti rad EDUS-a ovim putem.

Linkovi s izvješćima vezanim za najbitnije događaje u 2014. izlistani ispod:

PREDSTAVA „ZALJUBLJENI VUK“

<http://www.sartr.ba/premijera-predstave-zaljubljeni-vuk/>
<http://www.klix.ba/vijesti/kultura/probe-za-predstavu-zaljubljeni-vuk-u-organizaciji-edus-a/131227049>
<http://tvsa.ba/ba/vijesti/premijera-predstave-zaljubljeni-vuk>
<http://www.bhrt.ba/kultura/pozoriste/premijera-predstave-zaljubljeni-vuk-za-djecu-s-poteskocama-u-razvoju/>
<http://www.efm.ba/zaljubljeni-vuk>
<http://www.urbanmagazin.ba/zaljubljeni-vuk-ili-pozorisna-umjetnost-u-sluzbi-uklanjanja-nametnutih-barijera/>
<http://www.sarajevotimes.com/premiere-play-zaljubljeni-vuk/>
<http://www.os-sk.edu.ba/bs/vijesti/pregled/zaljubljeni-vuk-ponovo-na-sceni>
http://gqi.hiveqb.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=4556:predstavom-zaljubljeni-vuk-sartr-%C4%87e-sutra-obilje%C5%BEiti-2-april-svjetski-dan-autizma&Itemid=117
<http://www.enovosti.ba/svjetski-dan-autizma-uz-predstavu-zaljubljeni-vuk/192796p://bih.time.mk/c/e219871d7f/premijera-predstave-zaljubljeni-vuk.html>
http://www.patria.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=18120%3Asartr-izvedbom-qzaljubljeni-vuk-obiljeie-svjetski-dan-autizma-2april&catid=55%3Apatia-vijesti&Itemid=93&lang=bs
<http://www.hercegovina.info/mediji/source-ba/predstava-povodom-svjetskog-dana-autizma-na-sceni-sartr-a-danas-zaljubljeni-vuk-6660>

OBILJEŽAVANJE SVJETSKOG DANA AUTIZMA

<http://www.radio.olovo.ba/2014/svjetski-dan-autizma-edus-poziva-na-akciju-light-it-up-blue/>
<http://doznajemo.com/2014/04/03/pokret-light-it-up-blue-centar-sarajeva-sinoc-zracio-ljubavlju-za-izuzetnu-djecu-foto/>
<http://novovrijeme.ba/light-it-up-blue-sarajevo-zracilo-ljubavlju-za-izuzetnu-djecu/>
<http://www.klix.ba/vijesti/bih/svjetski-dan-autizma-edus-poziva-na-akciju-light-it-up-blue/140401068>
http://www.patria.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=18119%3Asarajevo-sutra-akcija-light-it-up-blue-povodom-svjetskog-dana-autizma&catid=55%3Apatia-vijesti&Itemid=93&lang=bs
<http://bih.time.mk/c/0ca33f36b8/globalna-akcija-light-it-up-blue-i-u-sarajevu-plava-svjetla-u-povodu-svjetskog-dana-autizma.html>
<http://direkt.ba/sarajevo-u-sartr-u-predstava-zaljubljeni-vuk/>
<http://www.ibar.ba/danas-se-obiljezava-svjetski-dan-autizma/>
<http://www.enovosti.ba/svjetski-dan-autizma-edus-poziva-na-akciju-light-it-up-blue/195801>
<http://efm.ba/svjetski-dan-autizma-program-aktivnosti>
<http://ba.a2-news.com/Vijesti/id/51890.0>
<http://ba.a2-news.com/Vijesti/id/51890.0>
<http://radiosarajevo.ba/novost/146346>

POSJETA ŠEFA DELEGACIJE EU U BIH, Petera Sørensen

<http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/sorensen-i-virani-posjetili-udruzenje-edus-u-zavodu-mjedjenica>
<http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Sorensen-Svako-dijete-ima-pravo-na-obrazovanje-235390.html>
<http://europa.ba/News.aspx?newsid=6174&lang=BS>
<http://manjine.ba/>

IZLOŽBA U VIJEĆNICI "TALENTI IZ SJENE"

<http://www.radiosarajevo.ba/novost/171811/u-vijecnici-izlozba-malisana-s-poteskocama-u-razvoju>
<http://novovrijeme.ba/talenti-iz-sjene-izlozba-djece-s-poteskocama-u-razvoju/>
<http://www.urbanmagazin.ba/prevazilazenje-jaza-izmedu-pojedinačnih-talenata-i-mogućnosti/>
<http://www.klix.ba/vijesti/kultura/talenti-iz-sjene-na-medjunarodni-dan-djeteta-u-vijecnici/141113009>
<http://sarajevo.travel/en/event/uncharted-talent/680>
<http://radiosrebrenik.ba/?p=3961>
<http://www.startbih.info/Aktuelnost.aspx?id=9775>
<http://banjalukain.com/clanak/121857/izlozba-talenti-iz-sjene-19-novembra-u-sarajevskoj-vijecnici>
<http://www.novine.net/Info/1290288.html>
<http://www.avaz.ba/clanak/147390/sarajevo-u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene-povodom-medjunarodnog-dana-djeteta>
<http://www.radiosarajevo.ba/novost/171938/medjunarodni-dan-djeteta-u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene->
<http://radiosarajevo.ba/novost/172018/foto-izlozba-djecijih-radova-talenti-iz-sjene-u-vijecnici>
<http://www.depo.ba/clanak/121857/izlozba-talenti-iz-sjene-19-novembra-u-sarajevskoj-vijecnici>
<http://www.svezabebe.ba/beba/novosti/promo/1297-izlozba-medjunarodni-dan-djeteta>
<http://www.vijesti.ba/vijesti/bih/247325-Vijecnici-izlozba-Talenti-sjene-povodom-Medjunarodnog-dana-djeteta.html>
<http://www.vesti.rs/Bosna-i-Hercegovina/U-Vijecnici-izlozba-Talenti-iz-sjene-povodom-Medjunarodnog-dana-djeteta.html>

Godišnji izvještaj za 2014.

<http://www.vijesti.at/tekst/bih/vijesti/u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene-povodom-medjunarodnog-dana-djeteta/2284095>
http://www.cafe.ba/vijesti/162528_U-Vijecnici-izlozba-Talenti-iz-sjene-povodom-Medjunarodnog-dana-djeteta.html
<http://vazdan.com/vijesti/u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene-povodom-medunarodnog-dana-djeteta/870419>
<http://www.netkafa.net/2014/11/20/1431608/sarajevo-u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene-povodom-medunarodnog-dana-djeteta>
<http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/sarajevo/u-vijecnici-izlozba-talenti-iz-sjene-povodom-medjunarodnog-dana-djeteta>
<http://bih.time.mk/c/8e6538d855/izlozba-sarajevo-1914-2014-na-dan-drzavnosti-u-vijecnici.html>
<http://dnevni-list.ba/web1/upoznajte-talente-iz-sjene-ponosni-smo-na-njihov-talent/>

5. RAZVOJ EDUS-ovih KAPACITETA

U odnosu na prethodnu godinu, EDUS-ov kapacitet je svoje jačanje nastavio prije svega u ljudskim resursima- roditelja i pomagača u vidu pojedinaca i grupa iz zemlje i svijeta.

5.1. ČLANSTVO

Prema posljednjim podacima u 2014. EDUS je imao 105 članova.

5.2. ODBOR POČASNIH DIREKTORA

EDUS je već u prvoj godini postojanja ustanovio Odbor počasnih direktora koji se sastoji od profesora svjetskog ugleda, javnih i kulturnih djelatnika koji podržavaju rad EDUS-a, a koji za cilj ima da pomogne promociju EDUS-a na najvišem naučnom i kulturnom nivou.

U 2014. nije bilo izmjena, pa je tekuća lista počasnih direktora i dalje:

- *R Douglas Greer, profesor psihologije i obrazovanja, Teachers College, Columbia University,*
- *Akademik Slobodan Loga, Predsjednik Odbora za psihijatrijska i neurološka istraživanja, Odjeljenje medicinskih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH,*
- *Dr. Katrin Nyman-Metcalf, profesor Međunarodnog i komparativnog prava na Audentes International University u Tallinnu, Estonija.*
- *Leonid Rozman, terapeut, Šef „Tui Na“ centra za masažu, London, UK*
- *Garret Tankosić-Kelly, Šef SEECN, Sarajevo*
- *Dženat Dreković, fotograf, Sarajevo*

5.3. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE

U 2014. nije bilo promjena u administrativnom osoblju, pa je ono i dalje u sastavu:

- Mirela Selmanović- Menadžer projekta
- Elmedina Grobović- Asistent menadžera
- Tiana Kulenović- Viđen- Koordinator za odnose s javnošću

5.4. VOLONTERSKI RAD

Dužnosti Izvršne direktorice i Generalnog sekretara i u 2014-oj volonterski su obavljale Nirvana Pištoljević i Sanela Lindsay. Nekoliko drugih roditelja se povremeno uključivalo u volonterski rad, vezan uglavnom za akcije prikupljanja sredstava i organizaciju podrške (Aldijana Porča, Admir Čeljo, Mediha Spržo, Nađa Pešto, Elma Ljutika, Aida Bezdrob, Ilzana Weiss, Elma Kurtanović, Lejla Viđen, Irma Čatović, Amra Pamuk, Nedžad Čivgin).

Značajnu volontersku podršku u toku 2014. imali smo od učenika Druge gimnazije koji su pomagali prilikom obilježavanja Svjetskog dana autizma.

EDUS je takođe uspio mobilizirati relativno veliki broj studenata i nezaposlenih stručnjaka relevantnih profila za volonterski rad u projektnim učionicama, uz minimalnu naknadu za hranu i prevoz (350 KM mjesečno). Nakon tri mjeseca volonterskog rada, razmatrao bi se njihov doprinos i eventualno, ovisno o raspoloživim sredstvima, ponudio ugovor o djelu/ radu. Ovakav način zapošljavanja bio je ekonomski uslovljen, ali i opravdan- troškovi rada u učionicama su dovedeni na najnižu moguću mjeru.

5.5. PROSTOR I OPREMA

Nakon što je istekao rok od dvije godine u kojem je prostor besplatno ustupljen EDUS-u od strane jednog od roditelja, početkom 2014. EDUS-ov Centar za ranu intervenciju je bio u krizi i pred zatvaranjem. Roditelji su odlučili da sami prikupe novac kako bi se iznajmio prostor od Opštine Novi Grad na Dobrinji, na adresi. I pored toga što je Centrom za ranu intervenciju postignut veliki napredak u obimu i broju aktivnosti, može se zaključiti da rad na dvije lokacije predstavlja značajan dodatni utrošak energije i sredstava, te da i dalje treba tražiti načine da se sve glavne aktivnosti stave pod jedan krov. Očekuje se da će se ovaj problem riješiti nakon realizacije potpisanog sporazuma sa Pedijatrijskom klinikom, Ministarstvom zdravstva i UNDP-om o izgradnji Resursnog centra u okviru jednog od devastiranih objekata Klinike na Jezeru. (poglavlje 2.7.)

Što se opreme tiče, zbog stalnog prioriteta koje obezbjeđenje sredstava za plaćanje stručnog kadra koji radi s djecom ima u odnosu na nabavku materijala, te smanjenja fondova u odnosu na prethodnu godinu, može se reći da je 2014, kao i 2013. bila nešto slabija godina u odnosu na 2012. kada je značajno povećan kvalitet raspoložive opreme (novi printer, fotokopir, kompjuteri, I-padi, edukacijske igračke, didaktički materijali itd.), koju i danas koristimo.

6. DONATORI, PARTNERI I PODRŠKA

DONATORI:

EU, UNDP, UNICEF, Australian Embassy in Vienna, Spydeberg Rotary Club Norway, Dunja Mijatović, Siemens, General Engineering, Elektroprenos, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, Julia Szanto-Wood

ZVANIČNI PARTNERI:

J.U. „Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica“, Univerzitet u Parmi, UNICEF, Federalno ministarstvo zdravstva BiH, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Bosanskohercegovačko-američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS)

SPONZORI:

Grad Sarajevo, SARTR, Aparat teatar, BBI, Alta, Fotografija.ba, Katolički školski centar Sv.Josip, Europlakat, Successo, Franz&Sophie, Udruženje Pomozi

PISMENA PODRŠKA (od početka djelovanja Udruženja):

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo, Prosvjetno-pedagoški zavod, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Dječiji odjel psihijatrijske klinike KCUS-a, Ambasada Australije u Beču, Peter Sorensen (Head of EU Delegation in BiH in 2014.)

ZAHVALJUJEMO:

Yuri Afanasiev, Peter i Anamarija Sorensen, Anna Riatti, Dunja Mijatović, Julia Szanto-Wood, Selena Bajraktarević, Fabiola Casarini, Marija Fekete-Sullivan, Belma Lizde- Kurt, Adisa Vatreš- Selimović, Ivo Komšić, Adis Lukač, Brankica Fetahagić, Nermina Bogićević, Adnan Smajić, Fotografija.ba, Haris Čalkić

Godišnji izvještaj za 2014.

7.PREGLED PRIHODA I RASHODA UDRUŽENJA ZA 2014. GODINU

PRIHODI UDRUŽENJA EDUS u 2014.		KM	RASHODI UDRUŽENJA EDUS u 2014.		KM	
Sufinansiranje projekata -UNDP		26.004,29	Projekti realizovani u 2014-toj godini	„EDUS u Mjedenici”	53.579,95	
Sufinansiranje projekata –UNICEF		292.785,60		„Improving the outcomes for children with severe developmental disorders“	64.796,99	
Sufinansiranje projekata –Australian Embassy		3.678,00		Advancement of Early Childhood Intervention Services in BiH	292.785,60	
Sufinansiranje projekata –Embassy of USA		16.048,60		„Glas žena kao glas djece sa poteškoćama u razvoju“	9.947,25	
Nenamjenske donacije –Inostrane organizacije		13.174,81		“Advanced Education for Children with Developmental Disorders, Parents and Professionals”	3.390,53	
Nenamjenske donacije –Ministarstva		11.599,90		Dječija nedelja	2.462,60	
Nenamjenske donacije - pravna lica		13.868,82		„Improving the outcomes for children with severe developmental disorders II“	5,00	
Nenamjenske donacije - fizička lica		15.460,00		Razmjena najnovijih svjetskih naučnih saznanja iz oblasti zdravstva i obrazovanja djece sa i bez poteškoća u razvoju, Dani BHAAAS u BiH, Brčko 2015.	9.186,48	
Prihod od vlastite aktivnosti – povrat PDV		229,93				
Ostali prihod (iz poslovnih odnosa, višak iz obračunatih rashoda iz pred.godine)		129.511,84				
Prenesena sredstva iz 2013-te godine		103.827,39				
UKUPNO		392.849,95			UKUPNO	436.154,40

* Višak rashoda uzrokovan je činjenicom da je u toku 2013. zabilježen višak prihoda nad rashodima zbog sufinansiranja projekata implementiranih u 2014. godini.

Godišnji izvještaj za 2014.

Izvještaj sastavila: Sanela Lindsay, Generalni Sekretar EDUS-a (finansijski dio Mirela Selmanović)

Izvještaj ovjerila: Nirvana Pištoljević, Izvršna direktorica EDUS-a

Sarajevo, januar 2015.